

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР СУЧАСНОЇ НАУКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

Кивлюк Ольга

*Національний педагогічний
університет імені М.П. Драгоманова
e-mail:panyolga@ukr.net*

«Цифрове суспільство доцільно розглядати як новий етап розвитку людської цивілізації, що характеризується, у першу чергу, високою конвергенцією комунікаційних процесів, яка забезпечується наукоємними, високотехнологічними засобами» [1, С. 89].

Процеси становлення цифрового суспільства продукують нове соціокультурне середовище, яке суттєво впливає на комунікаційний та діяльнісний аспекти існування людини в суспільстві. Основним капіталом, засобом виробництва і ресурсом цифрового суспільства є інформація, яка постійно примножується завдяки інноваційним віртуально-мережевим технологіям. Завдяки механізмам віртуально-мережевої самоорганізації змінюється поведінка, діяльність і навіть форма мислення людини за межами інформаційно-комунікаційного середовища. Тобто в соціокультурному просторі на свідомість індивіда здійснюється потужний вплив, в результаті чого змінюється сприйняття ним картини світу, формування якої відбувається як наслідок освітньої діяльності та розвитку наукової думки.

Отже, поява нової парадигми ефективного існування цифрового суспільства формує модернізоване уявлення про картину світу, змінюється сприйняття людиною самої себе та свого місця у суспільстві, в якому вона існує. [4]

Освіта і наука, як дві частини одного цілого, є невід'ємними складовими культури та формують своєрідний соціальний інститут. Крім того, соціокультурний вимір сучасної науки виконує по відношенню до суспільства і культури важливі завдання, без здійснення яких гармонійний розвиток цих сфер неможливий.

Соціокультурна складова науки породжує її етичну, моральну і ціннісну наповненість. Розкриваються не тільки інтелектуальні можливості науки, а й з'являються питання етичного і морального вибору, особистісні (суб'єктивні) аспекти прийняття рішення, проблеми колективної наукової співпраці тощо. Наука – інтерсуб'єктивна, вимагає співпраці багатьох людей. Жоден вчений не може не спиратися на досягнення своїх колег, уявлень про історичну й соціальну свідомість, міркувань про особистісний портрет ученого, когнітивні механізми пізнання і мотивації наукової діяльності. Наука як соціокультурний феномен має не тільки позитивні, але й негативні наслідки свого розвитку, коли застосування науки втрачає моральний і гуманітарний зміст. Очевидним є той факт, що соціокультурна регуляція науки здійснюється через суспільну систему освіти (виховання, розвиток, навчання), управління, ідеологію, політику. Наука, що розуміється як соціокультурний феномен, відповідає рівню цивілізаційного розвитку [2].

Отже, соціокультурний вимір сучасної науки, незважаючи на реально існуючу кризу гуманітарного напрямку науки, включає в собі сподівання щодо вирішення багатьох суспільнозначимих проблем сьогодення,

бо, на жаль, суспільство досягло такого етапу свого розвитку, що не помічати наявності очевидних фактів економічної, екологічної, епідеміологічної, енергетичної, інформаційної криз, а також стрімким загостренням національних, політичних, релігійних та соціальних конфліктів в багатьох регіонах планети – не можливо. Перспективність вдалого подолання цих криз і конфліктів, у більшій мірі визначається рівнем наукового розвитку, освіченості та культури цивілізації.

Очевидним є той факт, що суб'єкти освітньої та науково-дослідної діяльності впливають на соціокультурні процеси, причому не тільки позитивно. З'являється протиріччя між системою освіти і розвитком продуктивних сил суспільства (освіта відстає від зростаючих суспільних потреб). Ці протиріччя посилюють проблеми у сферах економіки, екології, медицини, соціального життя, які призводять до кризових явищ і в науці. Певна кількість освітян-науковців вбачають у «консерватизмі» системи освіти і науки певний відсоток стабільності та сталого розвитку суспільства, але ж насправді, «консерватизм» освіти стримує розвиток не тільки системи освіти, а й інших елементів соціокультурного простору. Тому освіта як соціокультурний феномен може виконувати як відтворюючу, так і розвиваючу функцію, які періодично повинні змінювати одна одну, причому пріоритет тієї чи іншої функції є історично і соціально-конкретно мінливим [3, С. 54].

В процесі реалізації цього складного завдання (виникнення та подолання кризових ситуацій) необхідною умовою є встановлення різновекторних стосунків між різноманітними науковими осередками і спільнотами. Міжнародне наукове та освітянське співробітництво сприяє взаєморозумінню між країнами, націями, народами. Завдяки такій співпраці досягається: оптимізація наукової діяльності та просвітництва, які сприяють створенню глобальних баз науково-технічного знання, художньої творчості тощо; достатньо високий рівень міжцивілізаційної, полікультурної комунікації, що уможливується тільки завдяки толерантному ставленню до іншого світогляду, традицій, історії, системи цінностей, моральних норм. Цей перший крок повинне бути обґрунтований конкретними концепціями, розробками, програмами, які б підвищували авторитет наукової діяльності в суспільстві, щодо гуманітарної соціокультурної цінності науки як феномену високого потенціалу толерантності тощо. А усвідомлення соціумом комунікаційної ролі науки має призвести до подолання багатьох тенденцій, факторів і чинників, наприклад: зародження і розвитку міжцивілізаційних конфліктів та інших проблем і наслідків глобалізації [2].

Подальший розвиток суспільства [5] безпосередньо залежить не просто від піднесення наукового знання, а від загально-цивілізаційного усвідомлення ролі науки як соціокультурного та інтеграційно-ціннісного феномену, здатного долати будь-які чинники і фактори цивілізаційних криз та конфліктності.

Список використаних джерел

1. Кальницький Е.А. Конвергенція як ключова тенденція розвитку цифрового суспільства / Е.А. Кальницький // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна: Серія «Філософія. Філософські перипетії». – Харків : Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна – 2014. – № 1116. – С. 85-89.
2. Кивлюк О.П. Соціокультурний феномен сучасної освіти і науки / О.П. Кивлюк // Гілея: науковий вісник [збірник наукових праць]. – К.:ПП «Видавництво «Гілея», 2015. – Випуск 101 (№10). – С. 362-365.
3. Марков А.П., Бирженюк Г.М. Основы социокulturного проектирования. / А.П. Марков, Г.М. Бирженюк. // – СПб., 1998. – 340 с.
4. Молодыченко В. В., Олексенко Р. И. Информационное общество, как императив современности. / В. В. Молодыченко, Р. И. Олексенко // Новый университет. Серия: Актуальные проблемы гуманитарных и общественных наук. - 2014. № 4. С. 31-37.

5. Олексенко Р. І. Особистість в освітньому середовищі, яке динамічно трансформується / Р. І. Олексенко, Ю. А. Васюк // Філософські обрії. - 2017. - Вип. 37. - С. 124-135.